

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Agens De Rebus Ecclesiæ Sacris, & profanis, earumque usu, acquisitione,
conservatione, & alienatione

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 1. De ædificatione templorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61834)

cum Diana tribuunt reo, qui effugiens manus satellitum miscet se, & adhæret personis, quæ associant Eucharistiam, quamvis non tangant Sacerdotem, vel hastam baldachini. Sed *Glossa in c. Quæsitum* non immeritò contradicit, quia privilegium ad non expressa extendi non debet. Fortè consultissimum est, in eiusmodi dubiis ad loci consuetudinem attendere.

XI. Iudex contra immunitatem ecclesiasticam delinquens iure civili crimine læsæ maiestatis irretitus, & ultimo supplicio puniendus est. *l. 2. & l. presenti. C. de*

his qui ad eccles. confug. l. 1. Clarus l. 5. r. cept. sent. p. 30. n. 1. Zerola Par. 2 V. immunitas. Silv. §. 3. ci. fin. Iure Canonico autem excommunicari debet, pæna pecuniaria multari, & ad publicam pœnitentiam adigi, nec ad communionem ecclesiæ admitti, nisi restituat ecclesiæ eum, quem per vim extraxit. c. Nullus. c. si qui contumax. c. Quisque 17 q. 4. Monet autem Decianus l. 6. c. 29. à prædictis pœnit. excusare causam, licet colorata sit, & consuetudinem, quæ iuri communi derogavit.

TITULUS XV.

De Templis, & Altaribus.

Templum ex carne & ossibus compositum rerum omnium opificem DEUM principio formasse *Polydor.*

Vergil. ait l. 5. de invent. rer. c. 6. quando scilicet primum hominem Adamum ex terra condidit: postmodum ex materiâ tabernaculum Deo positum esse à Moyse, ubi preces, & vota Deo exoluerentur, arcam, & tabulas lapideas custodiret. *Exodi 25. 26. & 27.* Equidem corpora nostra templum esse Spiritus Sancti Paulus Apostolus quoque monet non uno loco. *1 Cor. 3. 2 Cor. 6. V. 16.* Verum de illo nobis hic nulla quæstio erit, sed de materiali templo, seu structurâ, quæ domus DEI ab ipso Salvatore nuncupatur. *Matth. 21. V. 13. Ioan. 2. V. 16.*

§. I.

De edificatione Templorum.

I. **D**E templo, seu domo in cultum divinæ maiestatis extruenda primò omnium, quod quidem nobis constat, sollicitum fuisse Davidem regem sacre literæ testantur. *l. 2 Reg. c. 7. & l. 1. parallelip. c. 17.* ubi sumptus quoque, & impensæ describuntur. Deus tamen piæ ipsius voluntatis executionem Davidi negatam in filium eius Salomonem transtulit, qui magnificè præstitit. *l. 3. Reg. c. 6. & seqq. Gigan. de crim. læsæ maj. c. 20. V. Salomonum Anno Mun. 3021. ubi num. 62. summam expensarum facit. 72. milliones, nongenta, viginti sex millia, sexcentos sexaginta sex aureos.*

II. Primi

II. Primi Christiani ad Verbum Dei audiendum, & Sacramenta percipienda in domibus privatis conveniebant propter horribiles persecutiones, ut hodieque in Angliâ, & Bataviâ, quin etiam in cypriis subterraneis, ut ex historia ecclesiastica liquet Non defuere tamen, qui diversis in locis templa & Oratoria conderent, quæ impiorum furor brevi subruit, quemadmodum. *Baron. in Annalibus suis notat Anno Chr. 57 & Bell. To. I. Controv. l. 3. c. 4.* Tandem sub Imperatore Constantino M. sublato pœnarum metu & facta potestate bona sua testamento relinquere in pios usus liberè, quicumque vellent, templa construxerunt ipsius Iustiniani exemplo permoti, qui non unam, sed plures Romæ, & alibi basilicas maximis impensis ædificavit; ut videre est apud *Baron. Anno Chr. 324. V. Franc. Leon. Par. 1. Thesauri eccles. c. 12. n. 12. Echem in Enchirid. tt. 32. & 33. Durantum l. 1. c. 2. & qua diximus Tit. 1. §. 1.*

III. Forma templorum communis olim fuit ad similitudinem crucis, habebatque in longitudine tres partes distinctas, Porticum, seu Vestibulum, Navim, sive atrium, ubi populus maneret, & Chorum clericalem, ubi altare maius pro Sacrificiis publicis. In uno latere custodia sacrarum vestium, quam Sacriltiam vocamus, in altero lacellum erat. Insuper templi frons Orientem respiciebat, tum quia optima mundi pars Oriens censetur, tum quia Christus in cruce pendens faciem occidenti obvertit, ut orantes conversa in Orientem vultu Christum quasi intueantur: tum denique ut ostendamus, nos lucem, ac puritatem mentis à Deo petere. *Belarm. l. 3. de cultu Sanctior. c. 3.* Addunt ali-

qui factum à primis Christianis, ut sese à Iudæorum ritibus separarent, qui ad occidentem versi orare solent, eò quod tabernaculum Moïsi ad occidentem dispositum esset. *Baron. A. C. 58. S. Thom. 22. q. 83. a. 3. Suar. l. 3. de Orat. c. 7. Paulinus ep. 12. ad severum Tertull. in Apolog. c. 16. Az. Tom. 11. l. 9. c. 3. Durantus l. 1. c. 3. & 14.*

IV. Maior Ecclesia per circuitum quadraginta passus (al. legunt 60.) capellæ verò, & minores ecclesiæ triginta passus habere debent. Ita antiquitus à SS. PP. constitutum esse *Nicol. Papa restatur in c. Sicut antiquitus 17. q. 4.* Vbi ex Isidoro notat *Barbosa*, passum continere quinque pedes, pedem verò quindecim digitos. Addit *Glo.* prædictum spatium non convenire capellis, quæ sunt intra ambitum castellarum propter loci angustiam. Sed de hoc ædium sacrarum spatio nullus est, qui hoc tempore curam ullam existimet habendam esse, sed quo modo extendere spatium, & luperare veterum limites queant, omni studio & conatu laborant.

V. Vt templum extruatur in locis non exemptis, requiritur auctoritas, & consensus episcopi, in exemptis verò summi Pontificis. *c. Nemo de consecr. Dist. 1. Nemo ecclesiam ædificet, antequam episcopus civitatis veniat, & ibidem crucem figat, publicè atrium designet, & ante præfignat, qui ædificare vult. quæ ad luminaria, ad custodiam, & ad stipendia custodum sufficiant. Consentit Auth. de ecclesiast. titulis. c. 7.* Si quis fabricare voluerit venerabile oratorium, aut monasterium, præcipimus, non aliter inchoari fabricam, nisi locorum sanctissimus episcopus orationem ibi fecerit, & venerabilem fixerit cru-

cem. Non est autem necessarium, ut episcopus, quod faciendum præscribitur, per seipsum præster; sufficit alteri demandasse, quemadmodum. *Glossa in citatum c. Nemo. annotavit. cui assentitur Selva de benef. par. 1. q. 6. num. 9. Quid si nolis, ais? Resp. Ad id cogi posse per Archiepiscopum, vel alium Superiorem, nisi rationabili causa munitus sit. c. Nullus de iure patron. ubi Panorm generatim. Vbi requiritur consensus unius in favorem, & gratiam alterius, si renuerit consentire absque legitimâ causâ, possumus superiorem adire, ut cogat eum ad consentiendum. *Az. l. cit. Piasce Par. 1. c. 5.**

VI. Non sufficere Episcopi consensum tacitum arbitratur Abbas in c. Cura de iure patron. Sed requiri explicitum, seu expressum. Quia nimirum in illis, quæ odiosa sunt, cuiusmodi censetur esse ius patroni, cum ecclesia pereû non maneat libera, non sufficit consensus tacitus. Sed ecclesiâ extruit cuius patrocinium relinquatur auctori, non sic grave & odiosum est, ut episcopi consensum impedire, aut retardare debeat. In bonum, & utilitatem ecclesiæ cedit, templa & oratoria erigi à laicis. Nam præter temporalem utilitatem, quæ eiusmodi loca sacra præstant, accedunt, & augetur fidelium pietas, & zelus ad conferendum bona sua in honorem DEI, & animarum salutem promovendam. Multò igitur probabilius videtur sufficere Episcopi qualiscunque cõsensu, etiam tacitus, ut si sciverit extrui domû sacri, & non contradixerit, cum faciliè possit. *Rochus de iure patron. Selva de benef. par. 1. q. 6. n. 21. Zerola. Par. 1. V. Eccles. n. 3.*

VII. Dubitatur etiam, an sub initium ædificandæ domus, vel fundandæ adesse o-

porteat episcopi licentiam, & auctoritatem? Sufficere, si iam constructæ adiciat consensum auctoritate *Zabarella Cardinalis, Rochi, Curtii, & aliorum confirmat. Selva l. cit.* Neque id absurdum videri potest, cum omnium iudicio domum in profanos usus erectam episcopus in sacrâ converterere, & consecrare queat, secundum illud Archidiaconi in c. *Nemo de Consecr. Dist. 1.* Si quis ædificet domum non eo animo, & voluntate, ut ecclesia sit, potest episcopus eam in ecclesiâ converterere. & consecrare: quod admodum *Bonifac. IV.* Pantheon ab Agrippa omnibus Diis extructum consecravit in ecclesiam omnium Sanctorum, & alii Pontifices sana Gentilium in ecclesiâ commutantes diversis Sanctis cõsecraverunt, tentata etiâ, ubi fieri poterat annominatio. V. g. Apollinis in honore S. Apollinaris, Martii in honore S. Martiales, vel Martini, Minervæ in honore S. Maræ. *Bellarmin. l. 2. de cultu Sanctor. c. 4. §. Videtur Viscensis Durantus l. 1. c. 2. num. 4.*

VIII. In alieno solo in scio aut invito domino templum statuere de nõ suo, offerre victimam est, Deo ingratam, hominibus iniuriam. *Arg. c. Si servus D. 54.* Si autem contigerit, & loci dominus laicus eum sciret, nõ contradixerit, ecclesia manebit libera, nullo patronatus iure in laicum translato. Sibi enim impurare debet, qui non contradixit. Si domino fundi in scio constructa fuerit, erit quidem libera, sed qui extruxit, in demnem servare dominum tenetur. Ad idem tenebitur episcopus, si ponendo primum lapidem, vel postea cõsecrando ecclesiam negligent fuit in perquirenda veritate; ita ut damnum domino soli illatum integrè compensetur. *arg. c. Nemo de consecr. Dist. 1. & c. Comperimus 14. q. 3.* Quod

Quod si fundus alterius ecclesie, vel collegii ecclesiastici sit, ecclesia inibi constructa illi subiecta erit cum iure patronatus. *c. Quæsti sunt. 16. q. 4. & c. Apostolica 8. q. 1.*

IX. Novi templi auctor eidem deputate pro sustentatione ministrorum & aliis usibus dotem obligatus est. *c. Cum sicut de consecr. dist. 1. c. Placuit 1. q. 8. Aurb. de eccles. titulis c. Si quis autem.* De quantitate, & magnitudine dotis ambiguum iudicium est, propter diversitatem loci, temporis, necessitatis, personarum, & similitum. *In aurb. Vt nullus fabricet oratorii domos. Versic. Sancimus.* dicitur, requiri dotem, quæ sufficiat ad luminaria, custodiam domus, alimenta, & ad sacrum ministerium. Episcopus ergo pensatis omnibus determinabit, quantum pro temporis, loci, & aliarum circumstantiarum ratione sufficiat. Neque hic antiqui nobis Canones usui sunt, quia tempora, & non in illis mutati sumus. *Barb. Decis. Apost. num. 440. Piasecius Part. 1. c. 5. num. 1.* addens, si Episcopus ædificari ecclesiam sine dote permiserit, obligatum iri, ex tuo compensare. *c. Cum sicut citat. iun. Glo. iacob. de Graff. Par. 2. l. 2. c. 15. num. 9.*

X. Ecclesia restauratione indigens suo ipsius æte reparanda est, modò pro fabrica certam portionem assignatam habeat. *c. un. 10. q. 3.* Si minus sufficiens est, attributa quantitas, contribuet Rector, & qui in ea beneficium habent. *c. 1. de eccl. aedific. & c. Simonachus 16. q. 1.* His deficientibus Ordinarius, & Capitulum providebit. *c. un. de his, qua. fi. à mai. par. Capituli.* Denique ad consuetudinem flectendi oculi, quæ alicubi obtinuit, ut populus in

reparationem ecclesie conferat, quia illi ad percipiendum Sacramenta, & celestem doctrinam deservit. *Tholos. l. 2. Synod. c. 2. num. 12. Iac. de Graff. lo. cit. Armilla num. 9. V. quæ diximus in Par. 1. tit. 3. §. 3.*

XI. Deltruere vel in profanos usus convertere ecclesiam aut monasterium nefas. *c. Quoniam. 19. q. 3. & c. Quæsti sunt. 17. q. 4.* ubi excommunicationis pœna decernitur. *Roder. 11. q. 50. art. 6.* An verò, qui incendio vel alio modo malitiosè diruunt sacrata loca, sint ipso iure excommunicati, ambigitur? Summistæ passim affirmant eum. *Glo. in c. Tua de sentent. excom. Suarius V. D. 22. nu. 16.* ut probabilem sententiam agnoscit per *c. Conquesti:* quia incendiarii ecclesiarum revera sic effraçtores, & spoliatores earum. *Navarrus* autem Caetanum secutus nullum extare Canonem dicit, qui ecclesiarum incendiosos excommunicet, nec defendi posse contrariam opinionem, nisi per consuetudinem toleratam, & approbatam ab ecclesiarum Prælati. Idem tradit. *Avila de Censuris Par. 2. cap. 7. disp. 1. §. Dixi regulariter.* Cæterùm ecclesie quocunq; modo destructæ ligna & lapides ad privatos laicorum usus applicari non debent. *c. Ligna de Consecr. Dist. 1. Flo. in c. Quæ semel 19. q. 3. Fillint. Tract. 24. c. 9. n. 239.*

XII. Quæri solet, An destructâ ecclesiâ omnia illius privilegia extincta & & perdita sint? Innocentium secutus *Abbas in c. 2. de novi op. nunciat.* cum distinctione respondeat, si ecclesia Superiorum auctoritate & iussu destruat propter excessus clericorum, aliumve iustam causam, non posse amplius vocari Canonicas, aut clericos illius ecclesie, nec quicquam ex assignatis proventibus percipere;

cipere: si verò destructa fuerit hostili manu aliove illicito modo, cuncta privilegia remanere. Similiter, si in alium locum auctoritate Superioris transferatur, vel alteri alicui ecclesie uniatur, & privilegia, & Indulgentias perdurare. Idem de altari- bus dicendum, si fortè alium in locum intra eandem ecclesiam aliquod transfe- ratur, vel propter ruinam restauretur. At quamdiu manent diruta, Indulgentiæ, & privilegia quasi suspensa censentur. *Glo. inc. Statutum de el in 6. AZ. II. l. 9. c. 3. q. 13. Silv. V. Indulgentia q. 5 n. 7. Filliut. Tr. 8. c. 6. n. 134.*

Hinc sequitur destructionem ecclesie, eiusdem reparationem, vel loci mutatio- nem intra eandem non obesse altari- bus privilegiatis, cuiusmodi sunt pro libera- tione animarum ex purgatorio. Cum e- nim privilegium censetur ipsis suo modo impressum, comitatur in omnem locum, & angulum, quo migratior.

XIII. Ecclesiam sæcularem converti posse in regularem extra controversiam est: regularem convertere in sæcularem magis ambiguum, & arduum. Exempla tamen non desunt. Regulaciter verò, ait *Rodericus To. II. q. 50. ar. 6.* mutatio status ecclesie prohibita est in iure. *Andr. & Abb. inc. Inter quatuor. De relig. dom.* Unde monasterium seu locus religiosus hoc modo reformatur, ut si deficient reli- giosi alicuius monasterii, tumantur reli- giosi aliorum monasteriorum eiusdem ordinis: quibus deficientibus devenien- dum est ad regulares alterius ordinis, & in defectum omnium regularium mona- sterium ad sæcularitatem reducendum e- rit, in illoque clerici sæculares ordinari debebunt, iuxta ea quæ tradit *Ioan. Andr.*

& Abb. inc. Inter quatuor. de relig. domib. Et quando sic monasterium de licentiâ Papæ aut ordinarii adhibito fratrum consilio ad alium locum transfertur, ad- ditur clausula, ut ad profanos usus non redigatur: quam additionem conformem esse iuri testatur. *Mandofus. de signatura gratia tt. Translationes.* Et ipsa ecclesie exempta translata non perdit exemptio- nem, quam prius habebat; ut si civitas de- struatur, & alii cives subrogentur, gaude- bunt privilegiis priorum. *Ita Roderic. l. 1. c. 5. AZor To. II. l. 9. c. 3. q. 11.*

§. II.

De consecratione Ecclesiarum.

L Tab usibus profanis separentur templa, & ecclesie, consecran- dæ, vel benedicendæ sunt. *S. Thom. 22. q. 83. ar. 3.* quem sequuntur alii Theologi. Sicut enim non aliis, quàm sacra- ti domino Sacerdotes debent missas cantare, nec sacrificia super altare offerre; sic nec in aliis, quàm domino sacra- tis locis, id est, in tabernaculis divinis precibus à Pontifice delibutis missas cantare, aut sacrificia of- ferre licet. *c. Sicut Diff. 1. De Consecrat.* Munus consecrandi ad episcopum pertinet, episcopum proprium, dico. Nam extra diœcesin suam nulli licet ecclesiam consecrare. *c. Nemo. de consecr. dist. 1. c. Tua fraternitas. de consecr. Eccles. vel alt.* Quòd si ea tantum de- legari possunt, quæ iurisdictionis sunt, consequitur necessariò potestatem conse- crandi ecclesias episcopum delegare non posse, quia est actus ordinis. *c. Aqua de consecr. eccl. vel alt.* Prælati tamen Re- gulares ex indultu Papæ ecclesias benedi- cunt.